

1313*).

III Вогник.

„Дитя! Ох цить!... Що вдіяно тобі“?
В. Гете.

— І, як глянула на небо — Господи, тай тільки! Забула й про клопіт свій тяжкий з донькою і, що знов з козами тими клятими прикрість, от, покарав Господь! — і про все на світі забула! Так і обімліла, батечку!

Фрау Тільде зіпяла руки й захитала головою. Але зараз же, міняючи голос з тремтячого драматичними нотами, защебетала звичайним, мовляв, „щоденним“:

— Цю сорочку, пане фізикусе, як хочете... а більше вже прати не можна! Розлізеться вся в руках. Латала-латала, мало очі мені, вибачайте, не повилазили. — Розклала й потрусила сорочкою перед знудженим обличчям старого алхіміка. І додала, як мати, ще потішає дитину, котра нашкодила, не маючи лихого заміру:

— Ну, якось ще раз переносите. Нічого!

Зручно знову склала й відложила до принесеної чистої білизни. Потім драматизуючи, повідала урочисто далі:

— Стовби!.. Стовби по цілому небу! Від півночі аж до заходу. Та чорні, як з диму. От, коли не в хаті згадуючи, піч, буває, чадить. А з-поза них — вогонь палаючий... Так і ба, так і вибухає. Ой, матінко, ой батечку! Червоний та блискучий. Ну, одно слово: горить! Горить, пів-неба горить, все вогонь охопив... було ж це саме по перших півнях, саме стільки часу, скільки треба, щоб проказати п'ять „огченашів“ та дві „віруї“.

— Мабуть горіло десь, — більше з чемности відозвався алхімік. Він знав: Фрау Тільде швидше відмовиться від заробітку, як від можливості поговорити з „розумною людиною“.

— Не горіло! Ні-ні-ні-ні! — покрутила головою прачка. Нічогісенько ніде не горіло від минулої Святої Тройці — най Бог милує! Й поблизу не горіло! Таки б же я знала. Хвала Господеві: не в лісі живу, а між людей обертаюся!

Вона пробігла очима по хаті. Зробила кілька обережних кроків й легенько доторкнулася до талару старого фізикуса. Колісь та його одежина була обшита лисячим футром, але вже давно від пухнатою смішку залишилась сама блискуча, аж до чорного витерта, шкіра. Місцями була й пропалена, як і сам талар.

— Пане фізикусе! Що я вам скажу? — Фрау Тільде понизила голос аж до шепотіння. — Перекажіть своєму учневі чи

*) Початок гл. чч. 6—7 і 8—9.

то фамулосові, тому... Конрадові з Кельна: хай мандрує кудись далі. І що-швидше, тим ліпше! Бо, най Бог боронить, щоб біди не вийшло якої.

Алхемік здивовано подивився на прачку. Дивився, не моргаючи обпаленими біля горна повіками, без вій.

— Що це ви, справді, Фрау Тільде? Хіба ж не ви самі?...

— То ж то бо й є, пане фізикусе, саме тому, що я сама за нього вас прохала, до вас його припровадила й за нього ручилася. Ніде правди діти, відрікатися не стану: як мати рідна за тим сиротою увесь час побивалася! Бо ж таки добрий це хлопець, добрий. Не як інші хлопці його віку. Та ж не раз і не два ми з вами ж таки й про те міркували, що цей „Конрад з Кельну“ — такий Конрад, як і я, та й Кельну того так само, як і я, й на макове зерно не бачив. Та все те було б стільки, як би ж сьогодні я такого не наслухалась, що аж вуха мені повяли й серце в рурочку скрутилося! Як би не так поспішала, то все б вам до слова переказала. Та ж праці в мене, аж голова обертом йде. Сказано: самотній, роботящій удовиці й кількома словами з розумною людиною нема коли...

Нахилилась щільно до самого вуха алхеміка й зашебетала дрібно й швидко, немов сухим листям під швидкими кроками зашустіло:

— Цілий світ вже це знає. З пів року шукає грізний пан з Анклітцена свого єдиного сина. Видко ж тільки, що люди Анклітценові більш молодого пана люблять, як старого слухають. У дивний бо спосіб вони паничка пошукують: все більш про погрози старого лицаря говорять. Все розповідають про те, як має він сина покарати, а про самого неслухняного втікача й за вухом їм не свербить. Так би й десять літ шукали. Так от, кажуть, пан з Анклітцена велику нагороду вибубнував тому, хто бодай хоч схованку сина покаже. Звісно, коли й у Господа нашого серед 12-х зрадник один за срібні грошики знайшовся, то що вже людині грішній на вірність людську покладатися, та ще ж особливо, коли золотими дукатами нагороду обіцяно?! Панське бо золото кожному за жидівські срібняки принадніше!... А до нас же сьогодні самі невідомі, чужі люди насували: вояки ті вільні, що нової служби та нових панів шукають. От же, й поміркуйте самі... — і раптом перервала сама себе:

— Ось тут застібки нові вам до штанів, вибачайте на цім слові, попришивала... Ах, ти ж, спокусо ти пекельна! — вхопила себе за голову. — Ну ж, подумайте тільки: не з того ж боку понашивала!

Була дуже схвильована, журилася. І голос її вгасав аж до тужного зідхання.

— Останні, ой, останні часи надходять! Гірше вже ніколи на цій грішній землі не було. Та й не буде! Кажу ж вам: не буде! Подумати тільки: батько рідний, пан то багатир от такий — сина одинака, мов злочинця, оцінює, мало не з собаками шукає! Як на розбійника збройних людей розсилає! Що того

гріха, того душогубства на світі!? Жити страшно!... Як би ви почули, що заїзжі купці розповідали... Тільки ж сонечко он вже до землиці припадає! Часу нема на балачки, а то б таки й ви почули. Господи... Матінко Божа, Заступнице наша! Від замку до замку — казали — їдеш та оглядаєшся. Лицарі! ..Ну, та вже добре... А що вже нам, дрібоньким людям? — Кожен на босу ногу радо наступить. Чи не так?..

От, хоча б і її — Фрау Тільде взяти: ніяк сусідам своїм не догодить. Поки ходила до церкви божої щоденно, сичали сусідки, що з молоду нагрішила, а тепер замолює, бо, мовляв, знає, де хвіст у чорта! Як трапилось, що пропустила дві неділі та між ними одно свято, — майже відьмою ославили. Дітям на неї, беззахистну вдовицю, набріхують. Вже швидко псів почнуть нацьковувати, ось побачите! А тут ще ці кози, бодай їх той Нічний Цап задавив!

— Які ще там кози? — перепинив потік балакучости праччиної цілком вже виснажений фізикус.

— Та хіба ж таки ви ще не знаєте? Цілий же світ про це говорить! Катерини сусідки моєї, Гюнтерки ті кози. Гадюка вона: три кози має, а вони й кішки драної не варті. Не молоко, а так, тфу-тьфу! — гідь одна те, що вона від тих кіз продає. І со-рому нема!

Фрау Тільде обтерла рукою губи: дуже бо кортіло плюнути як слід, посеред хати.

— Так ота, вибачайте на сім слові, паскуда скрізь на мене набріхує: мовляв, зачарувала я її тих кіз! А я ж, дійсно, як на гріх, тієї ночі виходила з хати. А вона й цокоче, що я, мовляв, виходила серед ночі чари напускати на її шолудивих кіз! Було це саме на ті вогнені стовпи, що я вам коротко розповідала. А тут ще й гуска моя — я її що-правда замість собаки тримаю — на цілу вулицю герготу наробила, як я з хати вийшла.

Фрау Тільде засміялася:

— Це моя Колюмба-голубонька вигадала: замість пса гуску тримати. І їстть менше, й несеться, й гармідеру повнісенський двір счинить наша „швацлізе“, як тільки хтось за клямку хвіртки рукою діткнеться!

Однак, фізикус, не усміхнувся. Загорнувся в свій облізлий талар, ніби холодом на нього потягло, — й поважно промовив:

— Фрау Тільде, бережіться. Вірте мені: нема ніякої радості, коли вас піchnуть підозрівати в чарах.

Прачка підперлася в боки й навіть образилась.

— Хіба ж я що, або що? Хто таке може на мене сказати? Хто? Алхемік знизав плечима:

— Хто? Самі ви необачна. Хоч би й з ожиною тією, що Конрад вас виплував. Хто про це скрізь розповідав: Конрад, чи я, чи Локі? — Ви ж самі. Та ж ви самі, здорові, знаєте, що по теперішніх часах такі речі не надаються до жартів!

— Що оживною відьом ловлять? Пхе!.. Та хіба ж я від тієї ожини відьмою зробилася? Слово одно...

— Слово, пані, слово — велика річ!.. Слово одно може... Але в цій хвилі прожогом відчинились двері й, перервавши розмову, що ставала неприємною, в хату скочив Локі. Гавкнув на прачку, ніби привітався, обнюхав спідницю, панчохи й плигнув до алхіміка, вимахуючи хвостом та черкаючи ним по свіжій білизні.

— Геть, старий грішнику! — зверещала фрау Тільде, — всю білизну перемаже, потвора!

Але Локі не зважав на ню.

— Посоромся, Локі, — спокійно й тихо промовив алхімік, — йди собі, ну, хоч до горну. Ляж там, приятелю, й почекай.

Пес подивився на старого мудрим очима й слухняно ліг на визначене місце.

— Та ж він чисто кожне ваше слово розуміє! — плеснула руками прачка.

— Ну, певне! Ми ж бо вже давненько поприятелювали. Правда, Локі? Пес підніс голову й двічі лагідно гавкнув, немов сказав: — Прав-да!

— От, кажете про ту ожину, пане фізикусе, — почала ущіпливо фрау Тільде, а що ж — ви гадаєте — моя сусідка сказала б, коли б почула, як ви по приятельському з собакою, вибачайте на цім слові, говорите, а він вам відповідає?

Алхімік добродушно усміхнувся!

— Фрау Тільде, що я з бісом знаюся, — кому ж це невідомо? Не дурно ж бо в мене з коміну дим раз-у-раз виходить!

Прачка засоромилась. Але фізикус споважнів і продовжував:

— Але велика є різниця, бо ж суд Святої Церкви вже моєю лабораторією цікавився й від всяких підозрень мене „на всяк час життя“ усправедливив.

Однак, як і ви знаєте, люди й досі мене „печеним чортом“ звуть, хоча й добре — знають, що я діаволом не був і не буду та й червоного жару не їв і не їстиму. Але киньмо про це. Я вас не хотів ні уразити, ні дратувати. Ліпше про вашу доньку Колюмбу поговорімо.

Фрау Тільде підвела побожно очі до стелі:

— І вдень, і вночі все думаю: чи не краще було б їй за кляшторними мурами? — і засипала, як горохом: — Така вона тендитна, така слабесенька! Як її в цім грубім світі залишити? Ще й до того самі ж пан-фізикус говорять, що розумна вона...

— Та ж повторю вам ще раз: ліпшого учня ніколи я не мав, але...

— Ну, от! Самі ж говорите!.. Не за шевця ж чи різника її давати? Чоловік її вдень і вночі, як жито молотитиме! Хіба ж воно бідне може важку працю робити?... Та й те, чого тільки фрау Тільде сама не перетерпіла, щоби тій своїй єдиній дитині дати. А все ж таки, посагу слушного для неї не прибула. Надії на людей ліпших — одурюють. То ж одна їй дорога — до

кляштору. Най буде невістою Господньою і замість посагу принесе свою вченість.

— Що ж, це діло добре! Така, як Колюмба, — потвердив фізикус — може високо і в кляшторі стати. І логіку, і діалектику, як чоловік, розуміє. Ще може тільки зарано трохи? Може ще серце само заговорить?

Прачка захвилювалась, аж сльози їй заблищали на очах:

— Ех, пане наш золотий! У нас дрібоньких не на те серце в тілі привішено, щоб з любощів боліло! Кохання — для панів вигадка, як ті турніри та пири. Нас дівчат вбогих беруть, щоб ми хати замітали, білизну прали та свиням їсти варили. Ми ж бо, самі знаєте, заміж йдемо, щоб нас хтось годував, у хаті тримав та... лаяв або й бив! До смерти. Саме ж на таку довічну служницю моєї Колюмби й шкода!

Фрау Тільде витерла очі і злякано мало не заголосила:

— Ой, спокуса ж Єрусалимська! Дивіться — бо: вже майже й сонечко зайшло. От, я забалакалась, ой, забалакалася ж! Та ж замість грошей за оправу білизни у вашої милости попрошу трохи якогось ліку от тим треклятим Гюнтерчиним козам. Най вже така пекельна баба не дорікає та сорому не робить! Самі ж бо її знаєте: що слово скаже — мов у пятаку шпигне!

Алхемик усміхнувся:

— Та чого ж вам, фрау Тільде, в мене розуму позичати? Ви ж бо й самі на ліках тямите.

Але, не чекаючи на відповідь, котра могла знов затягтися на години, швиденько встав і підійшов до полиць з рядками глиняних глечичків, слоївків, деревляних скриньок з написами на пергаментових наліпках.

— Зараз приправлю. Не дояться й не жеруть, а все пють?

— Не дояться, не жеруть, а все пють, — повторила прачка. Говорить, що я їмне молоко з свого столу в своїй хаті видною, а замість серця їм губки в груди повкладала, бодай її саму трясця напала! От же, каже, скоро та губка води подостатку насмокчеться, тоді всі кози їй і виздыхають.

— Так гаразд. Я зараз, — уривчасто відказав фізикус, відважуючи якогось ліку на вагу курячого яйця. — Маєте свячену вербу вдома?

Фрау Тільде мовчки кивнула головою: знала, що коли фізикус приправляє ліки, — не можна з ним говорити, щоб не помилився. Власне, вона була певна, що не в небезпеці помилки була справа, а в тім, що чужі розмови перешкождали чарівним наговорам, без яких найліпші ліки нічого не були варті.

Саме тих „таємних слів“ і не знала фрау Тільде, хоч ліків може знала більше за самого алхеміка. А все ж таки мала славу „природньої лікарки“, славу, як говорив соборний канонік, „більш небезпечну та ближчу до смерти, як слава вояків“.

Само собою, що свячену вербу вона мала в чималій кількості. Алхемік порадив спалити і попіл додавати до ліку. Все разом — розмішати в кількості води, рівній кількості молока,

що тепер дають кози за одне доїння. Воду ж набрати з кри-ниці увечері й лишити на цілу ніч стояти в хаті, де ніхто не спить.

— На другий день напоїти кіз саме, як задзвонять „на Ангелюс“. Крім того, нехай дає моркву та якнайбільше лучного, солодкого сіна.

Прачка, нарешті, вийшла, коли вже надворі почало поночіти.

Алхемік якийсь час пристояв біля вікна, потім підійшов до горну. Підніс з підлоги ручний міх і почав роздимати пригаслий було вогонь. Старий міх свистів, видаючи час-від-часу несподі-ваний, своєрідний згук: ніби його душила гикавка. Коли ж роз-горівся вогонь, фізикус підкинув дрібних днів і шпурнув міх з такою силою, що аж пес, котрий спокійно дримав у кутку, підплигнув на місці.

Видко було, що старий хвилюється, але хоче опанувати собою. Нарешті, він замкнув двері, якими вийшла фрау Тільде. Ще постояв трохи, перевірів ключа й засунув на засов. І тільки тоді відчинив двері в сусідній pokій. Відчинив нечутно й затри-мався на порозі, дивлючись на Константина, що сидів перед ве-ликим столом і швидко щось креслив та надписував. Раз-у-раз юнак заглядав у якусь велику книгу. Цілі гори тих книг лежали на його столі й на лавці біля столу.

Константин мав на собі темний одяг мандрівного учня-схо-ласта. Облипистий каптур вирізаного фестонами капулета — ши-рокого коміра пелярини — з каптуром — був відкинений на рамена. Темний плащ та кесет-гаманець лежали на краю столу. Відчувши на собі уважний погляд, Константин підвів голову.

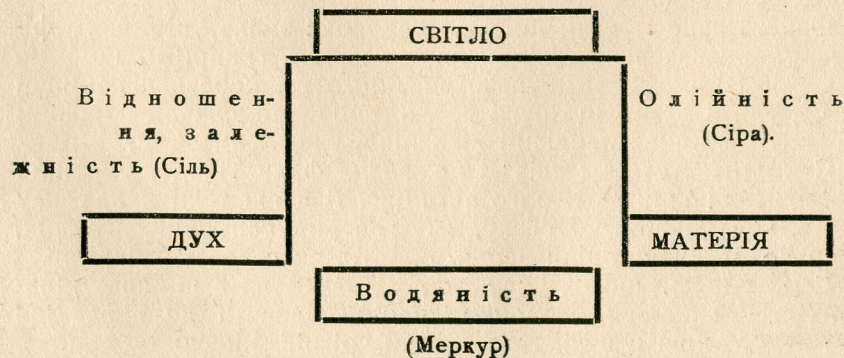
Очі його враз заграли, а обличчя радісно усміхнулось:

— Учителю! От, добре, що ви прийшли. Дивіться: здається, я таки знайшов формулу!

Захоплений хвилюючою працею, він встав і почав жваво висвітлювати алхемікові:

— Коли станемо на тому, що водяність — це є меркур, олійність — сіра, то їхні відношення одно до одного є сіль. Від-ношення ж підставимо залежністю. І от, дивіться, що тоді буде! Отримуємо формулу...

Константин підніс в гору аркушик пергаменту. На ньому чорним і червоним було викреслене.



От, лиш це мене заплутує, — хвилювався Константин. — Збиває мене сіль. Цього не може бути, я відчуваю, знаю внутрішнім чуттям, що тут мусить бути не сіль, а сальпетер. Але довести це логічно, формулою — як вже буюся, й все — без наслідків.

Очі йому блищали, рухи були рвучкі. Всі речі довкола — не існували для нього й вся увага, всі духові сили були скупчені на загадковій формулі.

— Коли підставити сальпетер, — сам себе перепинив Константин, — все тоді збивається на конструкцію патера Гроота з Кельна. А це ж не те, чого шукаємо!

— Дай спокій Альбертові з Кельна, — поклав йому на плече руку фізикус і лагідно додав: — Досить вже клопоту маю й з Конрадом з Кельна. — Намагався говорити спокійно, щоб не занадто нервувати учня, якого щиро полюбив за його пильність і запальність. — Конраде, тобі загрожує небезпека.

Константин відразу не зрозумів:

— Гадаєте, коли візьму замість соли сальпетер? Та я й сам думаю, учителю...

Алхемік легенько потрусив його за плече:

— Відкинь на хвильку формули й конструкції. Тут справа не наукова: лицар Анклітцен завзято шукає свого сина-одинака. Загрожує вбити, як впіймає, хоча б і загинув його рід. Так подумай ліпше про це, як про сальпетер.

— А-а! — протяг юнак, трохи збліднувши, знудженим і байдужим голосом. Потім знизав плечима, але промовчав.

— Ну, що ж ти на це скажеш?

— Нічого! Яке мені до того діло? — трохи повернувшись у затінок, відказав учень.

— Юначе! А чи не годі вже цієї гри? Я вже давно знаю, хто в мене переховується й вишукує формули. Але ж тепер знають про це й інші. І коли лицар Анклітцен загрожує повернути й небо, й пекло, коли призначає предателєві жмені дукатів, — мусить хвилюватись не лише мандрівний схоласт, Конрад з Кельна, але ж і той, у кого він ховається, і навіть безсловесний пес Локі.

Константин спробував повернути справу на жарт:

— Так виженить Локі, учителю!

— Константине! Я говорю цілком поважно: треба рятуватись і то — негайно!

Учень, хоч і не чув ще такого голосу в свого учителя, все ж таки не хотів відразу здаватись:

— Та чого ж ви так певні, що я Анклітцен?

Оба хвильку подивились мовчки один на одного. Потім алхемік відступив до дверей, що залишив був відчиненими, натис на деревляну планку біля полиці з книжками. Важка полиця легко й без шуму відсунулась й відслонила невеличку, але утульну кімнатку. В ній у зручному фотелю з шкіряними, витертими вже подушками, сидів чоловік. Він сперся на руку в глибокій задум-

ливості й не поворухнувся. Непочатий пугар вина стояв біля нього на деревляній таці, а на глиняній тарелі лежали овочі.

За хвилику чоловік підніс голову й глянув на алхеміка та його учня.

— Лекерле! — радісно вигукнув Константин й кинувся до нього.

На перший погляд важко було пізнати шашка із „замку на Шпичаку“ в цій простій темній одежі мисливця, що наче навмисне підкреслювала його струнку, звинну постать та вдумливий вираз енергійного, смуглявого обличчя з темно-сірими, соколячими очима.

Фізикус посміхався:

— Ой, цей мисливець добре пильнує сліду, по якому йде! — й про себе додав у думці: „й не прогавить наміченої здобичі“...

Помало пригасало бирюзове небо. Вимотавшись з аметистової хмарки, затремтіла перша зірка й стала побіч з рогатим, мов скибочка запашної дині, місяцем. За хвилику затріпотіли інші зірочки, а молодий місяченко, немов засоромившись, відійшов на-бік від першої, злотистої красуні й почав ховатись за гори. Вже зовсім він зник за лісами, хмари затягли все небо, надійшла пізня година, — а в маленькім покою фізикуса за столом сиділи три постаті. Печені вівірки, приправлені на „індійських коріннях“, що могли б спокусити й неголодного й були дуже парадною гостинною, стояли на столі непочаті. Тільки помітно зменчилося в глечичку вина.

Константин не підносив голови. Очі були пригаслі, тьмяні, й це надавало йому оспалого, недужого вигляду. Здавалось, що він враз постарів на десять літ.

— Ну, так і буде, — промовив утомлено, — вирушу перед ранком. Не підведу Вас, Domine Magister. Подамся до Кельну, чи до ... Франкфурту. Мені однаково. А може тепер вже до Нейштадту?

Лекерле запротестував:

— Тепер не може бути й думки. Стережіться кожного погляду, киненого на вас не тільки з підозренням, а навіть і з надто великою цікавістю.

Константин підвівся, випростався.

— Щиро дякую вам обом. І за науку вашу, й за вашу ласкавість. Константин Анклітцен, мабуть знайде колись спосіб належно вам віддячити за Конрада з Кельку. Тобі ж, Лекерле, простяг він руку панкові, — не забуду ніколи...

— Не забудете, знаю! — перепинив його шашек, цілком спокійно, — бо ж я, як би призабули нагодою, то я нагадаю.

І, бачучи напів-нерозуміючий, напів-здивований Константинів погляд, він усміхнувся. Усміх дивно зпотворив, як і завжди, коли Лекерле сміявся, — його мудре, вдумливе обличчя, надаючи йому якоїсь жабячої гримаси,

— Шашек щойно доти може існувати, коли на його кожне речення звертається увагу. Старе призначення, — пояснив він.

Однаке фізикус відчув якийсь несмак в цім діялозі: його зачепили й шашкові фрази, і той його огидний усміх, котрий він побачив поперше. „Бувають же менти, коли й блазневі блазневські вибрики не служать“ — помислив він з терпкістю й глибоко зідхнув.

Лекерле почав прощатись: на дворі було темно, треба було використати зручний мент вийти з хати непоміченим.

Константин пустив перед себе Локі й замкнув двері. Пес, безмежно щасливо пищав, немов присвистував, й намагався конче лизнути юнака в лице. Але господар був дуже схвилюваний:

— Вернувся, злочинець! — говорив учень, ніби виправдуючись. — Я певен, що він лише вивіз Лекерле за браму й враз чкурнув назад. Ну, що ж тепер з ним? Він же прозрадить вас швидче, як це зробив би я! — Константин взяв пса за вуха й, дивлючись йому просто в очі, проказав: — Ну, камраде, підемо в світи удвох — і край.

— Нерозважно!

Константин зірвався й поперше в домі алхіміка вибухнув „Анклітценовським“ гнівом.

— Чи розважно чи нерозважно, це мені байдуже! — зойкнув він. — Але труїти вірного приятеля, бодай і пса, лицар собі не дозволяє! Це може робити страхополох шашек, якому дозволено всякі підлости...

Замовк. Пристояв і опанував собою. — Мене дивує, вчителю, як можете ви з вашим добрим серцем, що любите й жалієте кожну тварину, пристати на ту низьку шашкову раду — отруїти Локі?!

Алхімік дивився без образи, лише з зацікавленням:

— Рах атісе! Тварин я, дійсно, дуже люблю, бо знаю, що мої з-поміж них „друзі“ — друзі щирі й безкористні. Але я не проти того, щоб знищити тварину, котра шкодить чи загрожує людині. Бо ж на мою думку — й наймиліша тварина не рівноцінна людині, тим більше...

Хтось застукав у браму.

Константин встиг ухопити й стиснути руками псячу пащу. Локі тихо гикнув, ніби подавився, але не гавкнув. Тим часом фізикус швидко підійшов до вікна й схилився над „шпиком“ — системою маленьких люстер, припєвнених до віконних рамок в горі й долині. Світло ліхтаря, розсвіченого перед „Божою Мукою“ на другому боці вулиці темняво освітлювало жіночу постать, загорнену плащем. Алхімік враз пізнав:

— Колюмба!

Й почав натягати свій облізлий талар.

— Я відчию, попередив його Константин. — Тихо, Локі, ні згуку!

На дворі не було зовсім темно, бо хмари вже розійшлись і все небо засіялось блискучими, немов умитими зорями, якими вони звичайно бувають на провесні. Властиво, ще весна не почалась. Деревя стояли голі з почервонілими й набряклими, як померзлі пальці, бруньками. Подихав вогкий вітрець, розбуджуючи своїми рвучкими шумами якусь тривогу. Здавалось, що налітаючи, він штовхав не тільки в плечі, але й в серце. І серце тремтіло й зчулювалось під тими мягкими ударами, немов чогось сподіваючись, очікуючи в тривозі й легкому смутку.

Константин відчинив вузькі дверцята, вирізані у важкій брамі. Загорнена в гнідий плащ, мов чернеча постать, нагнулась під хвірточку й просковзнула в двір сухорлява Колюмбина постать.

— Не замикай, — промовила, говорючи йому „ти“, як камрадові-учневі одного вчителя. — Я лише по вогник. Вгасло у нас. — Витягла з-під хустки горнятко.

Лице її, бліде й ніжне, мов вирізане з прозорого каменю, освітлювало блимаюче мерехтіння вуличної ліхтарні-лампади, що кидала свої проміння через невисокий мур оселі. Фіялові очі сумно-благаючи дивились на юнака. Хотілось їй сказати інші слова, але не було сили.

Константин йшов обіч, тримаючи за ошийок Локи. Біля криниці дівчина затрималась.

— І ще щось...

— Що?

— Не смійся: я прийшла попрощатись. І... попередити тебе, Конраде...

При слові „попередити“ Константин затремтів. Глянув на Колюмбу й помітив, що вона аж труситься, така схвильована. Була цілком бліда, тільки очі, як глибокі криниці, відблискували синім вогником. Колюмба потягла загортку, що зсунулась їй з плеча. Хотіла загорнутись щільніше, але не змогла.

— Та нехай!.. Я знала з дитячих літ, що маю йти до кляштору, — почала уривчасто, бо я... не для життя. Але мати раптом приспішила день. Хоче, щоб я завтра ранком їхала звідси... Щось трапилось. Щось від мене вкривають страшно, несподіване.

Загортка цілком зсунулась з неї й впала на цямрину криниці. Константин мовчки підніс її й, обгорнувши нею дівчину, притис її до себе. Лише на мить одну. Але відчув, як вся вона довірливо притулилась до нього й віддано, ніби злилася з ним. Й, припавши до його грудей, тихо заплакала, здригаючись плечима.

Відчув, що його раптом захоплює несподіваний вихор. Непереможно потягло до неї, такої безпомічної й милої, хотілось викликати на бій ту ворожу волю, що стає впоперек його й її шляху. Але він зробив зусилля і відступився.

— Ах, Конраде! Що ж діється? Я чула дещо... Люди гомонять. Тобі треба тікати. Може тому й мене мати вигонять? Боятися...

Вона замовкла. Очі-братки дивились благоючо й пронизливо уважно.

„Стережіться кожного уважного погляду“ — майнули в Константиновій голові шашкові слова. Хто знає, може ця екзальтована, хоч і привабна дівчина, сама не хотячи, підведе його?!

— Пусте! — враз вгамував себе. — Ходи!

Колюмба спустила голову й пересохлим горлом проказала:

— То ж дай вогника. — І додала твердіше: — І запам'ятай: що б не трапилось, як би не склались наші життєві шляхи, — Колюмба завжди стоятиме при тобі!

Він знов неймовірно захвилювався й вхопив її за руку. Палкі слова вже майже вирвалися з його уст, бо ж, зрештою, треба було сказати багато-багато, — але їх кликав алхімік. А за хвилину вже сам старий випроваджував Колюмбу. Бо ж на соборній вежі почало вибивати дев'яту годину, коли зачинали мійську браму й „гасич“ ходив від дому до дому, пильнуючи, щоб з коминів не йшов дим і щоб всюди пригасили світло. В цю пору не годилося молодій дівчині опинитись на вулиці без проважачого й здібатись з проходячим дозорцем „нахтвахе“.

Фізикус вже хотів, щоб ця ніч швидше минала. А вона, як навмисне, була довгою винятково, немов кожна година роздвоювалася чи поділялась ще на більшу кількість.

Ні старий, ні юнак не спробували прилягти. Міркували все про одно й під ранок прийшли до несподіваного відкриття.

— Але ж, як це могло статись, що ти на це й не згадав? — кілька разів перепитував алхімік. — Та ж це зовсім все змінює!

Минуло саме десять день перед цим, як наступило Константинове повноліття. Тепер він вільно, без батькового дозволу може розпоряджатися собою й скласти чернечі шлюби.

— Знаєш, що? — говорив алхімік. — Ось моя нова думка: не тікай ти з Фрейбургу, а йди до французкців, тут же під самим містом. Нікому й в голову не впаде шукати тебе так близько. А хоч би... то ж не спалить пан з Анклітцена праведного кляштору. Патер же Герхард-Гвардіян, не лише людина безмежно добра, але ж і сам вчений, і мудрий чоловік. Він дасть тобі повну змогу працювати, може й сам pomoже відкрити якісь ширші обрії.

Константин захопився. Та ж хіба це поперше йому про кляштор думати? І раптом перед його очима став у повний зріст таємний „Чернець-вартівець“. Стояв, манив очима й чекав нетерпляче. Майнув — і зник. Але поміг вирішити негайно й безповоротно це питання.

Старий фізикус по своєму зрозумів хвилину несподіваного Константинового закамяніння. І старече серце розмякло. Він почав умовляти юнака, щоб ліпше трохи ще поміркував, розважив раніш, як зложить обітницю.

— Та про що ж розважувати? — здивувався Константин. — Що ж мене зв'язує з цим світом?

— А—ні... Колюмба? — не дивлючись на учня, запитав фізикус вже без обиняків?

Константин спалахнув:

